

PAKIET MATERIAŁÓW DYDAKTYCZNYCH

do kształcenia na odległość
dla nauczycieli szkoły ponadpodstawowej - historia

Projekt „Wsparcie placówek doskonalenia nauczycieli i bibliotek pedagogicznych w realizacji zadań związanych z przygotowaniem i wsparciem nauczycieli w prowadzeniu kształcenia na odległość”

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Materiał opracowany w ramach grantu SCDIDN wsparciem nauczycieli w kształceniu na odległość przez Samorządowe Centrum Doradztwa i Doskonalenia Nauczycieli w Siedlcach

Scenariusz zajęć z historii dla uczniów klasy drugiej szkoły ponadpodstawowej [liceum, technikum, zakres rozszerzony]

Nauczanie zdalne to dla placówek oświatowych trudny, ale inspirujący czas poszukiwań, wdrażania nowych metod i form pracy. Jestem przekonana, że właściwie zmotywowany uczeń i nauczyciel, o ile wyposażony jest w narzędzia umożliwiające płynne ominięcie przeszkód technicznych, może wykorzystać ten czas na efektywną i efektowną naukę, przyjazną uczniom. Wypowiedziano już wiele słów na temat zagrożeń wynikających z pracy zdalnej, nie wolno ich tracić z oczu, ale w mojej ocenie przyszedł czas by dostrzec również jej pozytywne strony.

Praca w sytuacji kryzysowej może otworzyć nas na nowe, często lepsze dla ucznia rozwiązania metodyczne; stanowić przełom w niezmiennych od lat nawykach edukacyjnych. Zarówno w kwestiach wychowawczych jak i dydaktyce poszczególnych przedmiotów mamy szansę wzbogacić nasz warsztat pracy nie tylko w rozwiązania tymczasowe, będące odpowiedzią na bieżące wyzwania wynikająca z sytuacji pandemicznej, ale trwałe metody, techniki, formy pracy w sposób istotny doskonalące proces dydaktyczno-wychowawczy.

Odwaga, kreatywność, otwartość w kształtowaniu warsztatu pracy nauczyciela to postawy nie tylko zgodne z obowiązującym prawem oświatowym ale oczekiwane i z niego wynikające:

„Dobór stosowanych w procesie nauczania – uczenia się metod i środków dydaktycznych powinien być zależny od możliwości i potrzeb uczniów.

Ich repertuar wyznaczają jedynie wiedza i wyobraźnia nauczycieli oraz entuzjazm uczniów. Swoboda w doborze zasad i metod nauczania, a także w zakresie wykorzystania środków dydaktycznych będzie stanowić o jakości nauczania historii i wynikających zeń efektów”¹.

1 Historia, Warunki i sposób realizacji, Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 30 stycznia 2018 r. w sprawie podstawy programowej kształcenia ogólnego dla liceum ogólnokształcącego, technikum oraz branżowej szkoły II stopnia, Dz.U. z 2018 r. poz. 467; s. 136.

TEMAT:

Problem szwedzki w dziejach Rzeczypospolitej obojga narodów w II połowie XVII wieku.

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE: (PODSTAWA PROGRAMOWA)

1. Chronologia historyczna. Uczeń porządkuje i synchronizuje wydarzenia z historii powszechnej oraz dziejów ojczystych.
2. Analiza i interpretacja historyczna. Uczeń analizuje wydarzenia, zjawiska i procesy historyczne w kontekście epok i dostrzega zależności pomiędzy różnymi dziedzinami życia społecznego.
3. Tworzenie narracji historycznej.

Uczeń:

- tworzy narrację historyczną w ujęciu przekrojowym, jak i problemowym;
- dostrzega problem i buduje argumentację, uwzględniając różne aspekty procesu historycznego;
- dokonuje selekcji i hierarchizacji oraz integruje informacje pozyskane z różnych źródeł wiedzy.

TREŚCI NAUCZANIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE: (PODSTAWA PROGRAMOWA)

Polityka wewnętrzna i zagraniczna Rzeczypospolitej Obojga Narodów w XVII wieku.

Uczeń:

ZAKRES PODSTAWOWY:

- omawia konflikty wewnętrzne i zewnętrzne Rzeczypospolitej Obojga Narodów w okresie panowania Wazów

ZAKRES ROZSZERZONY:

- wyjaśnia wewnętrzne i międzynarodowe uwarunkowania XVII wiecznych konfliktów Rzeczypospolitej Obojga Narodów;
- przedstawia przebieg wojen toczonych przez Rzeczpospolitą Obojga Narodów w XVII wieku, z uwzględnieniem roli wybitnych dowódców i polityków, w tym: Stanisława Żółkiewskiego, Jana Karola Chodkiewicza, Stefana Czarnieckiego, Jana III Sobieskiego.

METODY I FORMY PRACY:

- mini wykład, rozmowa nauczająca,

- tzw. lekcja odwrócona,
- praca w grupach lub parach.

ŚRODKI DYDAKTYCZNE:

- *MS Teams*;
- *Potop szwedzki, być może największa tragedia w historii Polski, [w:] 1000 lat. Prześwietlenie*; [podcast](#), Muzeum Historii Polski [dostęp: 13.11.2021];
- [mapa historyczna](#) opublikowana na stronie Zintegrowanej Platformy Edukacyjnej [dostęp: 13.11.2021];
- [mapa historyczna](#): *Rzeczpospolita Obojga Narodów w okresie potopu szwedzkiego*, CARTE, opublikowana na stronach Włącz Polskę² [dostęp: 13.11.2021];

PRZEWIDYWANY CZAS:

45 minut

PROPONOWANY PRZEBIEG ZAJĘĆ:

Część 1. [około 2 minut]

Nauczyciel informuje uczniów o celach lekcji oraz metodach i formach pracy, które zastosuje. Pracując na platformie *MS Teams* można pominąć sprawdzanie listy obecności – po zakończonej lekcji nauczyciel, organizator spotkania otrzymuje raport uczestnictwa, który zawiera nazwiska wszystkich osób na spotkaniu oraz informacje o godzinie dołączenia poszczególnych uczniów do spotkania.

Część 2. [około 6 minut]

Nauczyciel prosi uczniów o wykonanie pierwszego polecenia. Podstawą do jego wykonania jest mapa historyczna ilustrująca ekspansję terytorialną Szwecji w latach 1560-1660. Nauczyciel udostępnia uczniom link do [mapy](#) [dostęp: 13.11.2021]

² W ramach projektu „Włącz Polskę!” opracowano bezpłatny podręcznik internetowy „Włącz Polskę!”. Projekt był realizowany przez Ośrodek Rozwoju Polskiej Edukacji za Granicą i współfinansowany ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki [2009-2012].

Uczniowie pracują w parach. Nauczyciel łączy uczniów w pary lub zespoły korzystając z opcji osobne pokoje *MS Teams*. Może to zrobić automatycznie albo ręcznie. Zaletą pierwszego rozwiązania jest prostota i szybkość wykonania operacji. Zaletą drugiego jest wpływ nauczyciela na skład par, zespołów, co może przyczynić się do podniesienia efektywności ich pracy. Jest to istotne zwłaszcza w zespołach klasowych, w których występują wyraźnie zarysowane konflikty pomiędzy uczniami lub poziom zaangażowania, wiedzy i umiejętności uczniów jest mocno zróżnicowany. Nauczyciel powinien pamiętać o podaniu uczniom czasu przeznaczonego na wykonanie zadania. Opcja osobne pokoje umożliwia automatyczne przywrócenie uczniów do pracy w całym zespole klasowym.

Treść polecenia:

- Wymieńcie państwa, których kosztem nastąpił rozwój terytorialny Szwecji w latach 1560-1655 roku.
- Wymieńcie ziemie, które Rzeczpospolita utraciła na rzecz Szwecji do roku 1655.

Po wykonaniu zadania wybrane pary, zespoły, na forum całej klasy, prezentują wyniki swojej pracy. Ocena i korekta dokonywana jest w pierwszej kolejności przez uczniów, a następnie przez nauczyciela. Ocena powinna mieć formę kształtującą. Uczniowie nie otrzymują tradycyjnej oceny szkolnej (stopnia) tylko informację zwrotną, która w tym przypadku powinna składać się z trzech elementów: wskazania poprawnych odpowiedzi; wskazania popełnionych błędów oraz podania wskazówek umożliwiających samodzielne skorygowanie wyników pracy.

Część 3. [około 2 minut]

Nauczyciel prosi uczniów o wymienienie konfliktów, w których pozostawała Rzeczpospolita w chwili rozpoczęcia najazdu szwedzkiego w 1655 roku.

Chcąc ułatwić uczniom pracę należy pamiętać aby:

- w pierwszej kolejności sformułować pytanie, a dopiero potem wskazać ucznia, który udzieli odpowiedzi;
- pozostawić uczniom chwilę czasu na zebranie myśli oraz przezwyciężenie trudności technicznych związanych z udzieleniem odpowiedzi ustnej na forum klasy.

W warunkach edukacji zdalnej należy rozważyć, czy nauczyciel powinien wskazywać uczniów do odpowiedzi, co na pewno ułatwia utrzymanie kontroli nad ich pracą i jest czynnikiem motywującym, czy pytać tylko chętnych. Do tego drugiego rozwiązania powinniśmy się skłaniać w sytuacji, gdy edukacja zdalna jest dla uczniów źródłem podwyższonego stresu, np. z powodu braku komfortowych warunków do pracy w domu.

Część 4. [około 3 minut]

Nauczyciel charakteryzuje zasięg terytorialny najazdu szwedzkiego, ilustrując swoją wypowiedź mapą historyczną. Należy pamiętać o udostępnieniu uczniom ekranu, na którym widoczna jest mapa oraz [linku](#) do prezentowanego źródła [dostęp: 13.11.2021].

Część 5. [około 30 minut]

Uczniowie pracują w zespołach wypełniając kartę pracy. Podstawą ich działania jest odsłuchany wcześniej podcast przygotowany przez Muzeum Historii Polski: *Potop szwedzki, być może największa tragedia w historii Polski*. W tej części lekcji nauczyciel wykorzystuje metodę pracy określaną jako lekcja odwrócona. Istotą tej metody jest wcześniejsze zapoznanie się uczniów z materiałem dydaktycznym wprowadzającym w temat przyszłej lekcji, w tym przypadku wykładem, podcastem. Należy pamiętać aby udostępniony przez nauczyciela materiał był atrakcyjny w formie i dostosowany do percepcji uczniów. Na lekcji uczniowie porządkują, uzupełniają i sprawdzają poziom zrozumienia zdobytej wiedzy wykonując ćwiczenia. Wypełniając kartę pracy uczniowie mogą odtwarzać fragmenty udostępnionego im wcześniej materiału.

W tej części lekcji zaleca się również zastępowanie klasycznej oceny szkolnej (stopnia) informacją zwrotną. Uczniowie znajdują się jeszcze w fazie uczenia, dopiero porządkują i utrwalają zdobytą wiedzę. Zbyt wcześnie postawiona ocena numeryczna, zwłaszcza negatywna, może ten proces zatrzymać. Czas na wykonanie zadania: 15 – 20 minut.

Czas na podsumowanie pracy uczniów i udzielenie informacji zwrotnej: 10 - 15 minut.

Część 6. [około 2 minut]

Nauczyciel podsumowuje lekcję, zwracając szczególną uwagę na postanowienia pokoju w Oliwie.

BIBLIOGRAFIA:

1. *Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 30 stycznia 2018 r. w sprawie podstawy programowej kształcenia ogólnego dla liceum ogólnokształcącego, technikum oraz branżowej szkoły II stopnia*, Dz.U. z 2018 r., poz. 467
2. D. Sterna, (2016) *Uczę się uczyć. Ocenianie kształtujące w praktyce*, Warszawa, Centrum Edukacji Obywatelskiej
3. D. Sterna, (2018) *W szkole jest OK. Ocenianie kształtujące w praktyce*, Warszawa, Centrum Edukacji Obywatelskiej

ZAŁĄCZNIKI:

Karta pracy

1. Zbuduj dwa argumenty i dwa kontrargumenty do tezy: W okresie najazdu szwedzkiego Polacy okazali się narodem zdrajców.
2. Wyjaśnij, w kontekście wydarzeń w Rzeczypospolitej w latach 1655-1660, co znaczy określenie: wojna musi utrzymać się sama.
3. Podaj dwa powody, dla których najazd szwedzki w oczach mieszkańców Rzeczypospolitej, nabrał cech wojny religijnej.
4. Wyjaśnij, co oznacza określenie: bohater nie bez skazy, użyte w podcaście w stosunku do Stefana Czarnieckiego.

INFORMACJE UZUPEŁNIAJĄCE:

Muzeum Historii Polski przygotowało ciekawą multimedialną ofertę, możliwą do wykorzystania w procesie dydaktycznym na różnych etapach edukacji. Więcej informacji na stronie - [MUZEUM ONLINE - Muzeum Historii Polski \(muzhp.pl\)](http://muzhp.pl)

W szkołach ponadpodstawowych, w nauczaniu w zakresie rozszerzonym, pomocne mogą okazać się podcasty przygotowane w ramach serii: *1000 lat. Prześwietlenie*. Wybrane przykłady:

- [Enigma. Zagadka rozwiązana](#); link do podcastu: [dostęp: 13.11.2021];
- [Stefan Batory. Jedyny, który tak Moskale bił](#); link do podcastu: [dostęp: 13.11.2021];
- [Wygnani na poniewierkę. Losy żołnierzy i cywilów po upadku Powstania Warszawskiego](#); link do podcastu [dostęp: 13.11.2021];
- [Odsiecz wiedeńska](#); link do podcastu: [dostęp: 13.11.2021];

- [Wielkie kobiety średniowiecza](#). Rozmowa z dr. Tomaszem Borowskim; link do podcastu: [dostęp: 13.11.2021];
- [Powstania i plebiscyty. Wojna o Górny Śląsk](#). Rozmowa z Cecylią Leszczyńską; link do podcastu [dostęp: 13.11.2021];
- [Bezkształtna Polska. Tworzenie granic po 1918 roku](#); link do podcastu: [dostęp: 13.11.2021];
- [Czasy stanisławowskie – kierunek oświecona załuda](#); link do podcastu: [dostęp: 13.11.2021];
- [Konstytucja 3 maja – naprawa zakończona katastrofą](#). Rozmowa z Richardem Butterwickiem; link do podcastu: [dostęp: 13.11.2021];

Autor scenariusza: Anita Woźnica – SCDiDN Siedlce